

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Christiansborg Slot.

Christiansborg Slot

fra de ældste Tider til vore Dage

af

L. Both.

Med Tegninger af FRED. HARTVIG.

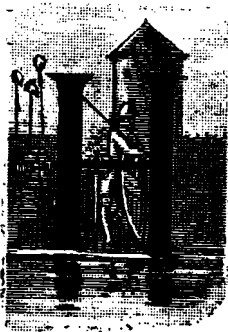

Kjøbenhavn.

H. Hagerups Forlag.

Triers Bogtrykkeri (H. J. Schou).

1884.

vor nu Kjøbenhavn breder sig med sine Gader, Stræder og Torve, var en Gang en, ned imod Havet skraanende, aaben Mark. Herredet, hvori Byen ligger, som nu hedder Sokkelunds Herred, hed oprindelig Støfnæs- eller Stævns Herred, et Navn, der noksom tyder paa Terrænets oprindelige Beskaffenhed. Jordsmonnet skjød nemlig ligesom en Skibsstavn ud i Sundet, mod hvilket det jevnt faldt af i et saakaldet Ør, \circ : en afrundet Odde. Af saadanne Øre danner Sundets Kyst mange og deraf har dette Vand formodentlig netop faaet Særnavnet „Øresund“. Ud for det Ør, hvorpaa Kjøbenhavn er voxet op, laa i det Fjerne Øen Amager, men nærmere Kysten

laa en Del mindre Holme, der i Tidens Løb af Strømmens Magt vare afskaarne, eller som Forfædrene kaldte det, afkælvede fra Fastlandet, og formodentlig derfor kaldtes det Vand, der beskyllede disse Kalve eller afskaarne Smaaøer for Kalvebod; thi Benævnelserne Bod eller i det Slesvigske Bond, betyder netop et saadant Indrevand. Men Smaasundene imellem disse Øer indbyrdes og imellem Øerne og Sjælland, dannede for Datidens brugelige Smaaskibe en ypperlig og naturlig Havn, hvori Kjøbmændene, der befarede disse Farvande paa den Maade, at de fulgte Kysterne og søgte Land om Natten, kunde finde sikker Fortøjningsplads mod alle Vinde. Hvad er da rimeligere, end at der allerede tidlig paa dette Sted opstod en Handelsplads eller Markedsplads, hvor fremmede Kjøbmænd for Guld, Vaaben, Smykker, Specerier og andre af Sydens tiltrækkende Handelsprodukter, tiltuskede sig hvad Nordboerne ejede, som f. Ex. Fisk, Fedekvæg, Pelsværk, Honning osv. Vigtigst var dog Silden, hvoraf der paa den Tid fiskedes uhyre Mængder i Øresundet. Saa meget vigtigere var denne Artikel for vore sydlige Handelsvenner, som den strænge katholske Lære foreskrev en Mængde Fastedage, paa hvilke der kun maatte nydes Fisk, et Næringsmiddel, som man ikke i Hjemstavnene kunde tilvejebringe i tilstrækkelig Mængde. Men for at forsendes og opbevares, maatte Silden og de andre Fiske nedlægges i Salt; de maatte søltes, som det kaldtes, og dertil behøvedes Salt og Salteboder og Mandskab, ligesom der til Opbevaringen behøvedes Pakhuse, som igjen skulde bestyres af Forvaltere.

Det er klart, at alt dette ikke alene lokkede en Del Fiskere til Stedet, som byggede deres Boliger der, men at ogsaa de andre Funktionærer, der havde med

disse Ting at gjøre, nedsatte sig der paa Stedet, saa at der snart opstod en hel lille By. Men dertil kom, at dette Sted netop tillige var det bekvemmeste Overfartssted over Sundet imellem de to ældgamle Byer Roskilde og Lund, mellem hvilke der allerede den Gang var en livlig Færsel, hvorved Trafiken altsaa forøgedes.

Paa den Maade er sikkert den første Spire til Byen Kjøbenhavn fremstaaet, og om Stedet end ikke, som adskillige Lærde har paastaet er det samme, som Middelalderens berømteste Markedsplads her i Norden „Haløre“ — hvad ogsaa Benævnelser som „Refshalen“ og Halensaas (det gamle Navn paa Kongensnytorv) synes at vidne for — saa kan der dog neppe være nogen Tvivl om, at der paa dette Sted har været en vigtig Handelsplads længe før Kong Valdemar den Stores Tid. Knytlinge Saga nævner ogsaa allerede Stedet i 1043 under Navn af „Havn“.

De vendiske Sørøvere, der i hin Tid hærgede de danske Farvande, vare især nærgaaende i den omtalte Del af Sundet med deres Hærgen og Plyndren, hvad der jo netop bekræfter Formodningen om, at Kjøbenhavn allerede den Gang var en livlig Handelsplads; thi det er jo dog klart, at de søgte Byttet hvor det var rigest og det var naturligvis ogsaa denne Omstændighed, der bevirkede, at Absalon af al Magt netop søgte at sikre og forsvare dette Punkt.

Da Kong Valdemar for Alvor havde besluttet at hæmme Sørøverierne i Farvandene omkring Sjælland, synes det som om han har delt sine Stridskræfter i tre Dele. Selv tog han sig for fra Vordingborg at bevogte Sydkysten, Esbern Snare fik det Hverv fra Kalundborg at bevogte Vestkysten og Østkysten blev det Absalons Opgave at rense, mest vel fordi denne Kyst

laa Bispesædet nærmest. Kong Valdemar skjænkede til Absalon som Underhold for ham og hans Folk det Halve af Jordegodset i det Herred, hvori Kjøbenhavn, eller Havn, som Byen endnu den Gang hed, var beliggende, og der, paa en af Holmene, byggede han sig saa en Borg eller et Kastel, der samtidig med at dække Byen, skulde tjene ham til Udgangspunkt for Operationer mod Røverne. Den Ø, der blev valgt, var den nuværende Slotsholm, der tidligere havde været benyttet af Fiskerne som Steileplads til Garnenes Tørring. Øen var ved en Bugt delt i tvende Dele, hvad der maaske har været Aarsag til dens oprindelige Navn, Tvesnæs eller Tyosnæs. Deroppe paa det højeste Punkt omtrent 10 Fod over Havet byggede Absalon altsaa den Bygning, der var den første Oprindelse til Kjøbenhavns Slot.

Hvorledes denne første Borg saa ud, har man vel ingen faktisk Efterretning om, men naar man ser hen til, hvorledes slige Værker vare paa den Tid, og til den Form, hvori Borgene ved Vordingborg og ved Kallundborg fremtraadte i Middelalderen, saa kan der næppe tvivles om, at Kjøbenhavns Borg har været ligesom dem og at det Hele har bestaaet i et af en Grav og Vold omgivet rundt lukket Taarn, hvad der ogsaa bestyrkes derved, at man foruden med Pile, forsvarede det ved at bekaste Fjenden med Haandstene, som man i Skibsladninger hentede til dette Brug fra Stevns Klint. Forøvrigt kunde denne Borg for Udkiggets Skyld ikke have nogen heldigere Beliggenhed; thi derfra havde man ikke alene, hen over den nu bebyggede Gammelholm, en uhindret og fri Udsigt over Sundet til Hveen og over Amager til Skaane, men man saa ogsaa over den aabne, flade, nu bebyggede, Kalvebod Strands Kyst ud over Kjøgebugt helt ned ad Kjøge til.

Der laa altsaa Borgen som et beskyttende Kastel, under hvis Ægide den lille By ved Gammel Strand, snart bredte sig længere og længere op ad Bakkeskraaning, paa hvis 30 Fod høje Tinde allerede, som et Mærkepunkt, der kunde ses langt ude paa Søen, Vor Frue Kirke freidig kneisede imod Sky, medens Landsbyerne Særritslev, Solbjerg og Himmelstrup bredte sig omgiven af deres Marker i Lavningen der bag ved, fra Kyst til Kyst. I sin 14de Bog giver Saxo os et ret interessant Billede af Forholdene ved Kjøbenhavn kort efter at Borgen var bygget.

Da Biskop Absalon — saaledes fortæller den gamle Historieskriver — efter Fredslutningen ved Eideren i Sommeren 1171 var paa Hjemrejsen i Kong Valdemars Følge, lagde han sig — efter at have fulgt Kongen til Vordingborg — med sit Skib ind under Stævnns Klint, for paa Strandbredden der at samle Haandstene til Brug ved Forsvaret af sin nye Borg ved Kjøbenhavn. Dagen efter, da han med denne sin Ladning var kommen til Kjøbenhavn, gik han ned for at bade sig i den ved Borgen indrettede Badstue. Det maa have været et Bræddeskur, thi imedens han var i Badet hørte han at nogle af hans Folk, som opholdt sig udenfor, vare i ivrig Samtale om et Skib, de saa komme sejlene og styre Syd paa. Absalon formodede da strax, at det maatte være en Sørøver, der var paafærde. Han forlangte øjeblikkelig sine Klæder og ilede saa hen til sit Skib, der endnu laa sejlferdigt i Havnen. Han kaldte sit Mandskab sammen ved at blæse i sit Søhorn og stak saa ufortøvet i Søen. Hans Foged og Stolmester Niels var heller ikke sen. Han bemægtigede sig et gammelt Skib, der laa og var lækt. Det øste han læns og gjorde det sejlferdigt i en Hast. Men medens Absalons Skib

gik for Seil, maatte Niels lade sit Skib ro frem med Aarerne.

Da Sørøverne saa, at Absalons Skib var en langt bedre Sejler end deres eget, søgte de at undkomme ved List. De strøg pludselig Sejlet og stræbte at ro op imod Vinden. Men nu kom Niels tilpas med sit Skib, idet han roede ned for at afskjære dem. Saa fandt Sørøvernes Anfører paa nye Raad. Da Niels med sit Skib var kommen saa nær, at han kunde ligge dem omborde, gav Røverhøvdingen Ordre til at hele hans Mandskab skulde sætte sig over i den frabords Side, hvorved den tilbords Side kom til at høine sig over Vandspejlet som en Forsvarsmur imod Angriberne. Saaledes søgte Røverne at dække sig, imedens de ved allehaande snilde Manøvrer stræbte at komme fri. De vare saa ihærdige i at arbejde ved Aarerne, at de ikke ænsede Pile, som faldt over dem saa tæt som Sne og bleve siddende i deres Hænder. De gave sig ikke Tid til at tage dem ud og Frygten beherskede dem i den Grad, at de ikke fornam Smerten af deres Saar. Nogle sade døde paa Roerbænkene ved deres Aarer, medens andre gjorde sig mere Umage med at ro, end med at faa de Pile trukne ud, som sade i Ryggen paa dem.

Efter paa denne Maade at have kæmpet nogen Tid, blev Sørøverskibet omsider erobret. Ved den Lejlighed styrtede nogle af Besætningen sig i Havet, men største Delen bleve nedhuggede. Udenfor Slottets Vold stod dengang en Del Stager, paa hvilke kort før nogle af Sjællandsfarerne fangne Sørøveres afhuggede Hoveder vare udstillede til Skræk og Advarsel for andre. Paa disse samme Stager bleve nu de dræbte Sørøveres afhuggede Hoveder naglede, og disse Udstillinger bevirkede ogsaa, at Røverne for Fremtiden af Frygt for en lig-

nende Skjæbne afstod fra deres røveriske Streiferier. Men Anføreren for det erobrede Sørøverskib blev ført fangen til Slottet. Formodentlig af Hensyn til hans højere Byrd og maaske ogsaa i Haab om gode Løsepenge, blev hans Liv sparet, men da han paa Vejen til Borgen saa sine Kammeraters blodige Hoveder paa Stagerne, blev han saa opbragt, at han truede med at vilde gjøre Gjengjæld, om han nogensinde kom paa fri Fod igjen. Det opnaaede han imidlertid aldrig, thi han døde som Fange der paa Borgen.

Deraf ser man altsaa tydeligt, at Borgen i sin første Oprindelse var meget primitiv, man ser endvidere, at den var omgiven med en Vold, at Bispen havde en Foged der, at Skibene, der vare til hans Disposition vare faa og smaa og at Sørøverne, der vovede sig Byen ganske nær, kunde iagttages fra selve Borgen.

Det synes imidlertid, som om Absalon frygtede for at Kongerne engang skulde tilbagekalde den kostelige Gave Kong Valdemar i Kjøbenhavns Borg med Tilliggende havde skjænket ham, og som han igjen havde overdraget til Roeskilde Domkirke, idet han søgte Pavens Stadfæstelse paa at ingen efterkommende Biskop skulde maatte afhænde Kjøbenhavn fra nævnte Kirke. Paa den anden Side synes det ogsaa som om Kongerne ikke har været fornøiet med, at Absalon til Roeskilde Kirke bortgav denne Gave, som Kong Valdemar havde skjænket ham. Det fremgaar derved, at ingen efterfølgende Konge nogensinde har confirmeret hin, Kong Valdemars Gave til Absalon, eller Absalons Afstaaelse deraf til Roeskilde Kirke. Meget mere viser Historien, at det ikke varede længe, inden Kongerne, nemlig Valdemar den 2dens Sønner og Efterkommere hjertelig attraaede at faa Kjøbenhavn i deres Magt.

Da Valdemar Atterdag tog sig for at ydmyge Hanseaterne indsaa han, at Kjøbenhavn i saa Henseende var det vigtigste Punkt i Landet. Derfor anvendte han alt paa at faa Slottet med Tilliggende fra Bisperne. Han formaaede nu Biskop Johannes til, paa nogen Tid at overlade sig Brogen med Tilliggende, imod Slottet Søborg med fem hosliggende Herreder, og i Aaret 1350 fik han det maaget saaledes, at Biskop Henrik med Capitelets Samtykke for Livstid overdrog ham Slottet og Byen Kjøbenhavn, samt Serritslev By, som Erkjendtlighed for udviste Velgjerninger imod Kirken og Folket. Men Bispen døde og Kongen døde med, uden at Kjøbenhavn blev givet Geistligheden tilbage. Prælaterne krævede ved alle Leiligheder deres Eiendom igjen, men forgjæves. Dronning Margrethe affandt sig med dem i Mindelighed og Erik af Pommern fik det skriftlig, at Bispen og Capitlet havde afstaaet ham Kjøbenhavn, men senere paastod de at de kun havde givet efter af Frygt, og at Afstaaelsen derfor var ugyldig, og endskjøndt Sagen kom for Landsthinget, trak Kongen den dog i Langdrag. Da Christoffer af Bayern efter at først Kongeborgen i Roeskilde og siden selve Byen var ødelagt ved Ildebrand, i Aaret 1443 valgte Kjøbenhavns Slot til Residents, gav han Bispen et Slags Vederlag for Kjøbenhavn med Tilliggende, men Bispen vedblev alligevel at gjøre Fordring derpaa indtil Christian den 1ste omsider maatte skjænke Bispestolen Øen Møen til Eie, skattefri og uden nogen Afgift. Dermed var Sagen imidlertid endnu ikke afgjort. Kong Hans gjorde Alt for at faa constateret at Slottet og Byen med Tilliggende hørte Kongen til. Sagen kom først for en Tylvtemands Ret i Herredet og dernæst for Sjællands Landsting, men Geistligheden protesterede mod Afgjørelsesmaaden, saa Sagen faldt hen igjen. Dette blev dog

sidste Gang den kom for, vel ikke fordi Geistligheden opgav sine Fordringer, men fordi det nu ikke varede længe, inden Protestantismen gjorde sig gjældende og saa kom Reformationen, ved hvis Indførelse alt Kirkegods, altsaa ogsaa Kjøbenhavns Slot med alt Tilliggende, gik over i Kronens Eie.

Tid efter anden fik Slottet naturligvis nye Tilbygninger efter Tidens Tarv, men midt under sin Udvikling blev det engang nedbrudt af Fjendehaand. Medens Kong Valdemar Atterdag paa Grund af sin Bortreise fra Staden i Aaret 1368 havde overdraget Regjeringen til Henning Podebusk og Rigsraadet, kom Hanseaterne uagtet den indgaaede Fred, med deres Flaade for Byen, som de indtog og plyndrede tilligemed Slottet. Ved denne Leilighed bestemte Hanseaterne at hvis de vilde forlade Sjælland, skulde Kjøbenhavns Slot nedbrydes, men blev de der, skulde det holdes besat saalænge, til de fik en anden Fæstning bygget, og saa skulde Slottet nedbrydes. Hen paa Efteraaret blev det vel ved en anden Forsamling, som blev afholdt i Stralsund besluttet, at Kjøbenhavns Slot skulde vedblive at bestaa og holdes besat, saaledes at hver Hansestad skulde have Folk der, men Slottet maa dog være bleven nedbrudt; thi et Document af 11. April 1373 omtaler udtrykkelig, at Lübeckerne havde nedbrudt Kjøbenhavns Slot. Det er maaske sket medens Henning Podebusk tilligemed adskillige Medlemmer af Rigsraadet i November 1369 var i Stralsund for at afslutte Forlig, eller maaske senere, netop som en Følge af dette Forlig.

Under alle Omstændigheder maa Slottet snart være opført igjen, thi det omtales kort efter, og i Christoffer af Bayerns Tid var det indrettet til Bolig for Kongehuset, samtidig med at det endnu som i gamle Dage var en Fæstning, eller et Kastel for sig, der under en Slotsfogeds Befaling bevogtedes af Kongens Stridsmænd, der vare inddelte i 2 Hold, som afløste hverandre naar Klokken havde ringet til Morgenbøn og naar Aftenklokken havde ringet og Aftenbønnen var læst. Allerede dengang var Slotsholmen imidlertid forbundet med Staden ved en Bro, der 1443 kaldtes Vindebroen, men som 1455 blev kaldet Høibro. Paa samme Tid blev det Terrain, hvorpaa det saakaldte Skipperkvarter nu breder sig mellem Gammelstrands Kanal og Kongens Nytorv paa den ene Side og mellem Lille Kongensgade og Holmens Kanal paa den anden Side, hvilket Terrain oprindeligt bestod af et dels moradsig og dels af Havet overflydt Jordsmon, opfyldt, planeret og indrettet til en Slotshave, der kaldtes „Vingarden“. I denne Have blev der senere bygget et saakaldet „Boldhus“, hvor der øvedes Ridderspil og et Arsenal, hvor de dertil hørende Rustninger, Vaaben og andre Rekvisiter bleve opbevarede. Som nødvendig Forbindelsesled imellem Slottet og denne Have blev Holmensbro opført under Navn af Slotsbroen. Den var kun til at vinde op fra Slotssiden, medens Høibro ogsaa kunde vindes op fra Byens Side. Ved denne Bro var Toldboden og Toldbodbommen, hvor de ankomne Skibe maatte lægge til og betale Kongen Told, forinden de fik Lov til at seile ind i den egentlige Havn, nuværende Gammel Strand, hvortil de naaede igjennem Høibro, som Skibsbesætningerne selv maatte besørge heiset op og ned. Mod Øst og Syd beskylledes Slotsholmen endnu dengang af den aabne Sø. Kysten var høist uregelmæssig og

selve Havnen, Gammel Strand, begrænsedes mod Syd i et Fladvand som var en Del af Kalveboderne, men Vandet var der saa lavt, at det ikke kunde beseiles af noget Fartøi.

Men ogsaa ved selve Slottet lod Christoffer af Bayern foretage adskillige Forandringer og Tilbygninger, med det Maal for Øie, at skaffe bekvemme Beboelsesleiligheder for Kongehuset, om end disse Indretninger i deres Form vare yderst beskedne. Det var mest Bindingsværks Stokværk, der blev opført paa den Mur, som i sin Tid havde afløst den Vold, der oprindeligt havde omgivet Borgen og hvorefter enkelte Brudstykker endnu vare til Rest. I det hele taget indskrænkede Forbedringerne ved Slottets Bygninger sig, ligesom endnu i en langt senere Tid, til Komplexet indenfor den ældgamle cirkelrunde Borggrav, hvis yderste Omkreds man maa søge ved fra Midten af den nuværende Slotsgaard, med en Radius, der naaer ud til den nuværende Hovedindgangs Façade at beskrive en Cirkel. Gravens Brede varierede imellem 20 og 30 Alen, og Slottet tilligemed den indesluttede Slotsgaard indtog ialt omtrent den nuværende Slotsgaards Plads.

Paa dette snevre Omraade boede saa Kongen med hele sit Hof, og her forlystede man sig med Gjæstebud og Hoffester efter Tidernes tarvelige Skik. Den jevne Tone, der herskede ved dette Hoffiv, aabenbarer sig i følgende Indbydelsesbrev til „Else Otte Rosenkrantz“ i Anledning af Kongens Bryllup med Marggreve Hans Guldsmager af Brandenburgs Datter Dorothea, holdt paa Kjøbenhavns Slot i Aaret 1445: „Vi beder Eder kjærligen at I for vor Skyld reder Eder kostelig ud, med kostelige Klæder, Smykker og andre saadanne kostelige Stykker og med Eders bispændte Karm og faure Heste

og vel udredde Svende, og gjøre Eder glade med os den Tid over.“

Af Udenomsbygninger var der paa den Tid neppe mere end Tvende. Den ene var et Bindingsværks Toldhus, der laa i Nærheden af Holmens Bro. Der var trukket en Bom over Havnen, den nuværende Kanal, for at forhindre Skibene i at seile ind i den egentlige Kjøbmandshavn, som var ved nuværende Gammelstrand, førend Skibsførerne havde betalt deres Told til Kongen, hvilken Told oppebares af en der ansat „Bomslutter“. Den anden Bygning udenfor Slottet var en Slags Vagtbygning, der laa paa Slotspladsen for Enden af Høibro, saaledes, at man for at komme ind paa Slotsholmen var nødt til at passere igjennem en Port som førte tvers igjennem denne Vagtbygning.

For Resten forøgede enhver af de følgende Konger Slotsbygningerne ved at kline Svibbuer og Svalegange til i alle Kroge samt ved at tilføie Udbygninger ind imod Slotsgaarden; men af større Bygningspartier blev der neppe opført nogen, førend Christian den Første foretog sig at bygge den første Riddersal Slottet har eiet, „Dandsesalen“ kaldet. Den blev dog først fuldført i Aaret 1503 af Kong Hans, i Anledning af de Høitideligheder, der fandt Sted ved Modtagelsen af Dronning Christine, da hun efter Løsladelsen kom tilbage fra det svenske Fangenskab. Denne Sal laa i andet Stokværk, i en Bygning der vendte sin kamtakkede, med Vaabenskjolde og Kongens kronede Navnetræk prydede Gavl ud imod Høibro og Sidefaçaden med sine høie Vinduer, ud imod Slotspladsen. Indgangen var inde i Slotsgaarden tilhøre. Det var en høi Stentrappe, „Dronningens Trappe“ kaldet, der altsaa fandtes paa samme Sted omtrent, hvor der endnu var en Trappe af samme Navn.

Som Støttestene for denne Trappe, var med Front mod Slotsgaarden opreist de tvende Stenbilleder af Kong Hans og hans Dronning, som nu findes indmuret i Forstuen til det store kongelige Bibliothek. Indvendig var Salen, der var 86 „Trin“ lang og 40 bred, betrukket fra Loft til Gulv med kostbart himmelblaat spansk Læder, hvori der med Guld var trykt en Mængde Figurer, saasom Engle, Fugle, samt alle Slags Dyr og Løvværk, medens Panelloftet var udarbejdet i lutter kunstige Tavler.

Men det var dog først Christian den Tredie, der foretog mere væsentlige Forandringer med Kjøbenhavns Slot, og han lod ogsaa opføre adskillige Udbygninger udenfor den gamle Borggrav. Tidligere havde Slottet savnet en Kirke. Kongehuset søgte Vor Frue Kirke, hvortil baade Kongen og Dronningen pleiede at ride, naar det var Magsveir, medens Hoffolkene vare henviste til Nicolai Kirke. For at afhjælpe dette Savn, byggede Kong Christian en Kirke paa selve Slottet. I Portfløien indrettede han, ud til Slotsgaarden Gemakker for Dronningen, og der ved Siden af, ud mod Slotspladsen, et Værelse til eget Brug, fra hvis Vinduer han havde en ypperlig, fri Udsigt over Sundet med Hveen og Skaane i Baggrunden. Nedenunder indrettede han en Borgestue for Hofbetjentene og kjølige Vinkjældere. I Længen mellem Riddersalen og Porthuset havde tidligere været et Gemak — „et Mag“, som det kaldtes — hvor Kongerne havde pleiet at samles med Rigsraadet, og i Etagen der ovenover havde baade det danske og det tyske Kancelli havt Lokaler. Men da Kongen nu udenfor Slottet, der hvor hin gamle Toldbod havde staaet, havde opført

en solid, grundmuret Bygning til Brug for Renterriet, fik Kancellierne ogsaa Lokaler der, hvorefter han inddrog de omtalte Værelser paa Slottet til Hoffets eget Brug. I den nedre Etage lod han blandt andet indrette et Apothek og de Værelser, der havde været benyttede af Kancellierne lod han forandre til en Sal, hvori der blev holdt Herredag. Denne Sal blev meget prægtig. Der var 10 Alen til Loftet og den var tapeseret med fint, rødt engelsk Læder og behængt med Portraiter og andre Malerier. Over et stort Bord var anbragt en Himmel af rødt og gult blomstret Silkedamask og bag Kongens Stol, der stod for Bordenden var ophængt et Rygstykke af samme Slags Tøi og saaledes var ogsaa de Stole betrukne, der stod rundt omkring Bordet til Brug for Rigsraaderne. Gulvet var af forskjelligfarvede polerede Stenfliser, lagte i Tavl.

Denne Sal var adskilt fra Kongens og Dronningens særlige Værelser ved en anden stor Sal, tapeseret med rødt engelsk Læder, med mange ophængte Afbildinger af Churfyrster, Fyrster og andre Herrer i gammeldags Dragter. Ved Siden af denne Sal var et mindre Gemak, betrukket med guldtrykket rødt Læder og prydet med mange Malerier. Indenfor denne Sal kom man saa til Kongens og Dronningens ovenomtalte særlige Gemakker. De vare begge betrukne med forgyldte Lædertapeter og behængte med Malerier. Men oven over Porten ind imod Slotsgaarden havde Dronningen sit Smykkekammer, der var meget berømt for dets skønne Udstyrelse. Udenfor Vinduet var en Altan med lueforgyldt Rækværk. Det var egentlig alle de Værelser de Kongelige efter den foretagne Forandring fik at raade over, men det ansaas for at være mere end tilstrækkelig paa den Tid. I Etagen ovenover var derimod indrettet Gjæstekamre for besøgende Fyrster, Potentater, Gesanter o. s. v., hvilke Værelser

alle vare betrukne med forskjelligfarvede, engelske Ta-
peter.

Midt for Slottet, omtrent der, hvor Hovedindkjørslen endnu er, var dengang ogsaa Indkjørslen til det gamle Slot. Midt Graven var, som et Slags Udenværk for selve Slottet opført en, forneden grundmuret, men oven Bindingsværks Bygning, hvorunder Vandet havde Flugt igjennem en Hvælving. Over Graven førte saa en fast rødmalet Bukkebro, saaledes, at man for at komme over til Slottet ad den maatte passere igjennem en Port, der var anbragt i hin, i Graven opførte Bygning. Oven over Porten i denne Bygning var en Sal der kaldtes „Raadstuen“, fordi Rigsraadet pleiede at samles der for at raadslaa indbyrdes, førend det indlodes paa Slottet for at forhandle med Kongen.

Paa den Tid løb Slotsholmens Kystlinie fra Høibro forbi Holmensbro og henimod hvor Børsrampen nu er, omtrent i samme Leie som nu, men der bøiede den gamle Kystlinie skarp om og løb ned over Kancellibygingerne og over Tøihusgaarden til Enden af Frederiksholms Kanal, og derfra tilbage over Staldmestergaarden, over Hofteatret, Fontainen paa Ridebanen samt hen om det vestlige Hjørne af Christiansborg og ned imellem Slotskirken og Thorvaldsens Museum tilbage til Høibro. Mellem Slotsholmen og Byen, laa, omtrent der, hvor Thorvaldsens Museum er, et Par mindre Holme og en tredie, hvorpaa der stod en Vindmølle, laa i den aabne Strand omtrent der, hvor nu Artillerikasernen er ved Frederiksholms Kanal. I October 1549 gav Kongen Kjøbenhavns Øvrighed Tilladelse til at benytte den ene af de omtalte Smaaholme mellem Slotsholmen og Byen, „Skarnholmen“ kaldet, til et Skibsværft og to Maaneder efter gav han den tillige Ret til at benytte den tidligere

Orlogshavn, Grønnehavn kaldet, som beskyllede Slots-
holmens Østside. Paa selve Slotspladsen blev, hvor nu
Kancelliets nordøstlige Hjørne er, bygget et Slagtehus
og der op til, henimod hvor nu Børsrampen er,
var umiddelbart ved Stranden indrettet en Vedgaard
eller en Spaanhave. Op til Slagtehuset, hvor nu Kan-
cellibygningen er, laa Stalden, og der op til laa Tøihuset
paa samme Sted som nu. Yderst ude paa Slotsholmen,
hvor der nu paa Tøihusets Grund ved Christiansgade
ses en høi grundmuret Bygning, laa Bryghuset, hvor
der tillige var Bageri, og tversover den nuværende Ride-
bane laa en Række af Lader og Materialhuse. Det var
Flaaden, som endnu fra gammel Tid for Forsvarets Skyld
betragtedes som et Apendix til Slottet, der saaledes
havde sine Etablissementer i umiddelbar Nærhed af
Kongeborgen, medens Mandskabet betragtedes som hørende
til Hoffet, hvor det ogsaa fik Forpleining.

Omtrent saaledes saa ogsaa det hele ud i Frederik
den Andens Tid. Kun var Toldboden nu flyttet over
paa Bremerholm, i en Bygning, der før havde været
Ankersmedie; den samme, som nu er Holmens Kirke.
Man har fra denne Konges Tid et Dokument, udstedt den
15de Februar 1578, af hvilket det tydeligt fremgaar,
hvorledes Levemaaden var paa Kjøbenhavn for 300 Aar
siden. „Efter at kongelig Majestæt“ — hedder det
deri — „kommer i Forfaring og selv haver set, hvor-
ledes det gaaer fast uskikkelig til her paa Slottet, saa
at allehaande løst Folk opløbe der, uden at der tages
Besked af dem i Porten, saaledes som det er Skik andre
Steder paa kongelig Majestæts Huse, da vil Hans Maje-

stæt have Lehnsmanden befalet og paalagt at forholde sig saaledes.“ „Naar Kongelig Majestæt ikke er her til Stede paa Kjøbenhavns Slot, saa ingen her har noget særligt at bestille, maa ingen menige Folk, Hofkarle eller Borgere opgaa paa Slottet, alene med Undtagelse af de Slotsfolk, der bespises deroppe, med mindre nogen haver Ærinde, men de skal dog søge Besked i Porten, og saa skal Lehnsmanden eller Fogden sende Bud, om de skulle oplades eller ikke.

Naar hans Majestæt er her til Stede, skal der dog have Besked paa, hvilke Folk, der maa oplades paa Slottet, saa at ingen kommer op uden Adelspersoner, Hofstjenere og deres Folk, som ere beskikkede til Hove, men ingen menige Folk, hvad enten de ere Borgere eller andre, som ere i vor Tjeneste, med mindre de opfordres af dem, der have Magt.

Heller ingen Suplikanter skulle opgaa paa Slottet, men bliver for Porten undtagen de, der opfordres for Kancelliet, og skal Portneren modtage deres Ansøgninger og aflevere dem, medens Suplikanterne afvente Besked.

Fremdeles skal ingen Borgerfolk stedes op paa Slottet at købe Mask, som hidtil er sket, men hvad Mask og Klid hans Majestæt ikke behøver at bruge, maa Lehnsmanden lade sælge og føre i Byen, Kongen til Bedste.

Ligeledes vil Kongen, at aldeles ingen Kvindfolk skal fra Byen gaa ind paa Slottet for at hente Vand eller for at købe Mask og andet, som det hidtil er sket.

De Folk, der skulle levere noget paa Slottet i Skriverstuen, Saltkjældereren og Kjøkkenet, maa, naar de have udrettet deres Ærinde, skynde sig ned og ikke løbe i alle Kroge. I lige Maade skal have Opsig med dem,

som skulle hente noget paa Slottet, Fetallie eller andet, at de straks igjen pakke sig.

Hvad det danske eller tyske Kancelli og deres Drenges eller slige Folk angaar, som have daglig Ærinde paa Slottet, da have de deres Besked, ligeledes Pliktfolk og Haandværksfolk, som have Besked at arbejde her.

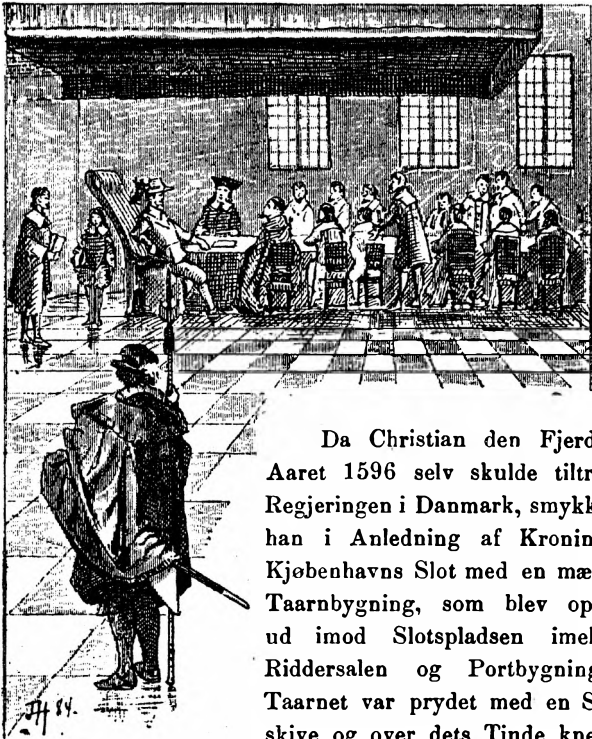
Medens Maaltiderne staa paa, baade Middag og Aften, skal Porten lukkes og Nøglen leveres Lehnsmanden eller Slotsfogden i hans Fraværelse. Findes Liggerne i Porten eller Skytterne imod denne Ordre eller uden den Besked, de i saa Tilfælde skal have, at lukke nogen op, som de ikke bør, og som intet særligt har at udrette, da skal Lehnsmanden lade dem alvorlig straffe med Taarn og Fængsel, og saafremt Lehnsmanden og Fogden forsømme det og se med nogen igjennem Fingre, vil kongelig Majestæt straffe det.“

Naar man ser, hvormange Mennesker der daglig nød Bispisning ved Hove, kan man let forestille sig den Færsel, der var paa Slottet, naar Spisetiderne stundede til, og man kan da nok ogsaa forstaa, at det nok kunde være nødvendigt, at Slotsporten blev lukket, medens Maaltiderne stod paa. Ifølge en Instrux af 28. Decbr. 1580 beløb Antallet af disse Personer sig til 122, der forøvrigt foruden at nyde Kost og Løn, ogsaa blev klædte. Slotsprædikanten fik saaledes i Løn 40 Kr. og 10 Alen engelsk Klæde, 20 Alen Foderdug, 10 Alen Sardug samt 5 Alen Lærred. Til Føde beregnedes ham 1 Oxe, 4 Lam, 12 Gæs, 2 Svin, 1½ Fjerding Smør, 2 Tønder Sild, 1 Tønde Torsk, 2 Vog Tørfisk, 1½ Tønde Gryn, ½ Tønde Ærter, 3 Pund Rug, 5 Pund Malt og 14 Skæpper Humle. Men Hofskræderen, der rigtignok skulde holde Folk til at sy de mange Hof-folks Klæder, var dog langt bedre forsørgt med Føde-

varer, om han end ikke havde direkte Tilhold ved Kongens Bord. Han nød mere end dobbelt saa meget Fetallie som Slotsprædikanten og desuden et halvt Lispund Talg samt et halvt Lispund Vox, formodentlig til at voxte Traaden med, men maaske ogsaa til Lys.

Til Slottets Besætning hørte forøvrigt ogsaa adskillige andre Haandværksmestre med deres Svende, som Skomagere, Sadelmagere, Snedkere, Tømrer, Smede, osv. og da Kongen holdt sit eget Kvæg, sine egne Svin og Smaakreaturer paa Slottet, var der iblandt de Tjenere, der bespistes der og fik Klæder og Løn, en hel Mængde Folk saasom Røgttere, Svinehyrder, Kjøresvende, Malkepiger, Malkedeier, Tærskere og mange andre. Allerede i Aaret 1454 bestod Slottets Besætning af 15 Kvier, 6 Plovøksne, 10 Stude, 2 Tyre, 13 Stkr. Ungnød, 2 Heste og 1 Vogn, 1 Hors og 1 Føl, 46 Faar, 40 Svin, 10 Gæs, 18 Høns og 12 Ænder. Men senere blev denne Besætning betydelig forøget.

Ja selv Ugedagstjenerne eller Hovfolkene, der forrettede Gangdage ved Hoffet, fik Kosten der. Den 28. Mai skrev Frederik den Anden til Slotsherren paa Københavns Slot, Kristen Vind: „Vor Gunst tilforn. Vid, at efter som Vi forfare at Ugedagsmændene, der til vort Slot dem beklager, at naar de skulle arbeide enten til Slottet eller til Ladegaarden, bekomme de ingen Underholdning, som tilforn sket er. Da bede vi Dig og ville, at naar de arbeide enten til Slottet eller til Ladegaarden, Du da lader give dem et Maaltid Mad om Dagen, efter som de tilforn, før det er bleven afskaffet, pleiede at bekomme, og dette lader føre til Regnskab.“

Da Christian den Fjerde i Aaret 1596 selv skulde tiltræde Regjeringen i Danmark, smykkede han i Anledning af Kroningen Kjøbenhavns Slot med en mægtig Taarnbygning, som blev opført ud imod Slotspladsen imellem Riddersalen og Portbygningen. Taarnet var prydet med en Seirskive og over dets Tinde kneiste et overmaade smukt høit Spir, der blandt andre Sirater bar tvende lueforgyldte Kroner. Taarnet, hvori Stadsmusikanterne til forskjellige Tider maatte musicere, kaldtes, fordi det var tækket med Kobber, „det blaa Taarn“. Øverst oppe var der indrettet Fængsler og det var i et af disse at Kongens egen Datter Eleonora Christine Ulfeldt senere maatte sidde fangen i 23 Aar.

Om Christian den Fjerde end følte sig saa tilfreds med selve Slottet, at han ikke fandt sig foranlediget til

at foretage nogen videre Forandring med dets Bygninger, saa foregik under hans Regering Slotsholmen desto større Forandringer. Samtidig med at han anlagde Christianshavn, opfyldte han nemlig Vandet omkring Slotsholmen, saa Øen fik sit nuværende Omraade og ved at bygge Knippelsbro satte han den i Forbindelse med Christianshavn. I Vingaarden byggede han en hel By for sine Søfolk og ved at ombygge Holmens Bro, og flytte Slotholmsvagtens fra Høibro nærmere til Slottet, aabnede han Slotsholmen for den offentlige Færrel. Han byggede saa Børsen samt et nyt Tøihus og lod grave en Havn der ind til, for at Skibene i selve Tøihuset direkte kunde modtage deres Udrustning. Ved Siden af Renteriet byggede han en Stald med Vognremise for Hoffets Vogne og et Bageri og paa den opfyldte Plads bag Slottet lod han opføre en Del Bygninger for Hofbetjente og andre, ligesom han fra en derved fremstaaet Gade, der kaldtes Trompetergangen, lod bygge en Gangbro over til Knorbrostræde. Desuden anlagde han en med mange Billedstøtter prydet smuk lille Have ned imod Vandet, hvor nu Ridebanen er, men bag ved Slotsholmen var endnu den aabne Strand som i gamle Dage, men paa denne Kant dækkede han Øen med hensigtsmæssige Fæstningsværker, som stod sin Prøve under Belejringen.

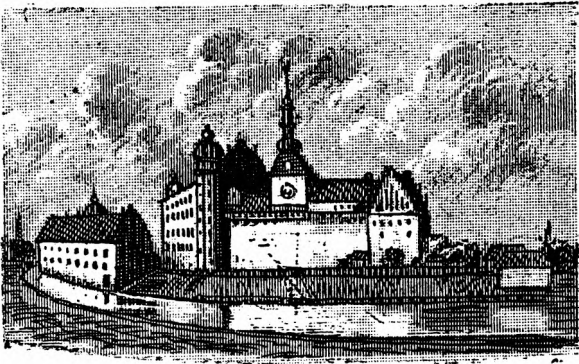
Under Frederik den Tredie blev Bygningerne paa Slotsholmen betydelig forøgede, blandt andre med det nuværende „Store kongelige Bibliothek“, med en Del Staldbygninger bag Slottet og med et nyt Boldhus, som Rentemesteren Henrik Müller byggede, hvor nu Cancellibygningen staar og som paa en Gang var et Vinhus, et Hotel og et Theater. Frederik den Tredie opfyldte ogsaa Kalvebodstrand nærmest bag Slottet og lod det

Opfyldte bebygge, saa Slotsholmen nu paa denne Kant i Stedet for det aabne Hav kun blev begrænset af en smal Kanal, men med selve Slottet blev alt ved det Gamle og det samme var Tilfælde i Christian den Femtes Tid. Denne Konge indskrænkede sig mere til at sørge for Regulering af Omgivelserne. Angaaende Høibrostræde, som var en smal Gade, der løb langs Vestsiden af Høibroplads fra Læderstræde til Gammelstrand, udtaler han sig i Forordningen af 10de Januar 1685 saaledes:

„Og som Vi ved Vore forrige allernaadigste udgangne Forordninger have forbudt, at Amagerbønder og andre ikke maa falholde ædende Varer i Høibrostræde, saasom saadant var usømmeligt i det Stræde, hvor al Fart gaar igjennem til vort Slot Kjøbenhavn, og Vi ugjerne maa fornemme, at endnu samme Sted falholdes i en del Kjældere adskilligt saltet Mad af Kjød, Flæsk og Fisk, samt adskillige andre ringe Varer, som Gryn, Svovlstikker og deslige; saa ville Vi ingenlunde, at saadanne Varer der maa sælges og udbøkres, men de som Kjælderne eie hermed advares, at skaffe samme Folk bort til Paaske førstkommende og Kjælderne at bruge til Pakhuse.“

Heller ikke i Frederik den Fjerdes første Regjeringstid fandt Hoffet sig trykket ved de snævre Rum i det gamle Slot; men gennem de sidste Generationer havde det dog været mere nødvendigt end tidligere, naar der ved høitidelige Lejligheder samledes mange fremmede Gjæster ved Hove, at indkvartere disse hos Borgerne i de nærliggende Distrikter inde i Staden. Ved saadan Leilighed var det tillige Skik og Brug at Dronningen skrev til Husmødrene blandt det fornemmere Borgerskab om at faa Sengeklæder og Sengesteder til Laans ogsaa til en Del af dem, der vare indkvarteret paa Slottet.

Saa jevnt og tarveligt gik det til. Da imidlertid Freden var sluttet med Sverrig og Kongen efter Dronning

Louises Død havde ægtet Anna Sophia Reventlow, føltes der dog Trang til nogen mere Komfort, end den det gamle uregelmæssige Slot med alle dets mørke Krinkelkroge og den snevre og skumle Slotsgaard frembød. Kongen lod da paa de nederste ældgamle Fodmure nær, hele det ærværdige Komplex af Bygninger paa Slottet nedbryde, som hans Forfædre stykkevis havde opført. Borggraven, der var saa tilgroet af Mudder, Siv og Flæg, at Svanerne, som holdtes deri, neppe kunde svømme der, blev fyldt og planeret, og saa opbyggede man i Aarene 1725—1727 paa den gamle Grundvold et helt nyt grundmuret Slot, der paa det nær, at den gamle syvkantede Form ved nogle Smaareguleringer blev simplificeret til en Femkant, fik det samme Planum, som det gamle, medens Borggraven var bleven forvandlet til eu Grønning. Den nordlige Slotsfløi var 6 Etager høi, men de andre Fløie vare lavere. Slottets Indre blev naturligvis udstyret i den dengang yderst moderne

Rokokostil med Snirkler og Sving i det uendelige og Meulerne svarede dertil.

Paa selve Slottet blev indrettet et prægtigt udstyret Slotskapel, hvis Alter der var af Marmor, især var et kostbart Stykke. Det findes nu i Helligaandskirken, som da Kirkens gamle Alter brændte i den store Ildebrand 1728, fik det forærende af Christian den Sjette, da han 1731 lod hint nyopførte Slot nedbryde.

Da nemlig Christian den Sjette, efter sin Faders Død i Aaret 1730 besteg Thronen, saa kunde han — der aldrig havde samstemmet med Opførelsen af Frederik den Fjerdes Slot — for sin pragtelskende Gemalindes Skyld ikke nøies med denne snevre Bolig, hvis Slotsgaard forøvrigt var endnu mere mørk og skummel end den forrige. Han besluttede derfor at nedbryde dette sin Faders Værk og opføre en hel ny og storartet Residents istedet. I Foraaret 1731 begyndte Arbeidet med Nedbrydelsen af det forrige Slot, men da den Grund, hvorpaa det stod, var altfor snever til Nybygningen, købte Kongen de omtalte Bygninger langs Trompetergangen bag Slottet og lod dem nedbryde. Renteriet, Bageriet og Staldene ved Kanalen lod han ligeledes nedbryde, og Slotsvagten blev flyttet hen i den nuværende Slotsholmsgade ved Enden af en Kanal som var der, ved Siden af Børsen, og endelig blev ogsaa Staldbygningerne og Skurene bag Slottet ved Ridebanen raserede. Skarnholmen og den anden hosliggende Holm. vare forlængst indlemmede i Slotsholmen. Allerede ved aabent Brev af 3die December 1650 var det strængt forbudt at nævne denne Plads ved det gamle Navn Skarnholm. Den skulde kaldes Slotsholmen.

Da Slotspladsen saaledes var gjort ryddelig, blev Slottets Grundvold lagt af store Kampesten, men i den

gamle Borggrav, der jo kom til at bære den væsentlige Del af den nye Bygning, blev nedrammede ikke mindre end 9225 Bøgestammer, af hvilke nogle havde en Længde af 20 Alen. De bleve alle anbragte saaledes, at deres øverste Ende kom en Favn under Terreplainet. Den første Pæl blev nedrammet 1ste Oktober 1732, men den sidste ikke førend 17de Oktober 1733. Murarbeidet begyndte dog allerede førend denne Pilotering var tilende; thi den 21de April 1733 lagde Kongen den første Grundsten paa Slottets yderste søndre Hjørne, altsaa der omtrent, hvor Ilden begge Gange er udbrudt. Man begyndte saa først at mure med Kampesten og siden med brændte Sten fra Flensborg og Sønderborg. I Kjælderen bleve Murene 5 Alen og 4 Tommer tykke og aftog saa efterhaanden indtil de allerøverste, som fik en Tykkelse af 2 Alen og 6 Tommer. Udvendig blev Murene beklædte med hugne Sandsten, som med ubeskrivelig Omkostning blev hidførte, dels fra Gulland og dels fra Sachsen og Westphalen over Bremen og Lybek. Dengang kjendte man nemlig endnu ikke bornholmske Sandsten.

Der arbeidede daglig i det mindste 2000 Mennesker paa dette Sted, og stundom det dobbelte Antal, og allerede den 18de Juni 1738 var Krandsen heist. Et Par Aars Tid brugtes der til den indvendige Udstyring med kunstige Tapeter, Malerier, forgyldt Panelværk, Gibsarbeide og al den øvrige kongelige Pragt, saa Bygningen, der fremtraadte som en af de prægtigste paa Jorden, stod færdig til Beboelse i Aaret 1740. Over Facaden, som vendte ud mod Ridebanen, der hvor nu Kolonaden var, kneisede et med lueforgyldt Arbeide prydet Spir, der maalte 50 Alen fra Gesimset til Spidsen og kunde ses videnom. Slotskirken, der var sammenbygget med

Slottet, var yderst prægtig og der bag ved, hvor nu Thorvaldsens Museum er, var for Hestgarden bygget en Kaserne i Smag med Omgivelserne. Over Kanalen blev bygget den smukke Marmorbro, der kaldtes „Slotsbroen“ og imellem de derværende Pavilloner lukkede en kunstig smedet Jernport for Slottet. Bygmesteren for det Hele var Brigader Hausser, der havde været Kongens Informator i den civile og militaire Architektur, men der var ansat en egen Bygningskommission til at overveie de gjorte Forslag. Tømmermestrene vare Johan Boye-Junge, Jacob Ivers og Frantz Joseph Zuber.

Den 5te Oktober 1740 blev de kongelige Rideheste indførte i den færdige Staldbygning. Ved den Leilighed var Kongen og det kongelige Hus tilstede i det nyopførte Ridehus, og drak The og Kaffe i den kongelige Loge, medens Beridere og Skolarer diverterede dem med deres Ridt og ved at lade Heste som Springerer, Dandseren, Løberen osv. gjøre deres Kunster.

Først den 26de November Kl. 3 efter Middagstaffet, brød den kongelige Familie op fra Frederiksberg, hvor den havde boet medens Slottet blev bygget og Indtoget i Slottet gik for sig over Holmensbro i følgende Orden:

Først kom Politimesteren, der nogle Dage før havde besørget Gaderne rene og ryddelige; saa kom Hoffoureren i Herrolddragt med en Trompeter og de kongelige Standerter; saa Pagernes Hovmester og bag efter ham 8 Pager paa hvide Heste, hvis Maner og Haler vare iflettede med koulærte Silkebaand; saa kom den kongelige Livkarl og derpaa Kammerjunkere og Kammerpager, alle til Hest; endelig kom 3 Heiduker og 12 Lakaier samt Løberne, alle tilfods, ordnede i aabne Geledder. Saa kom endelig Kongen og Dronningen i en overmaade prægtig Karosse, bespændt med 6 hvidfødte Hingster. Paa Vognens høire

Side, hvor Dronningen sad, red Hofmester von Plessen og paa Vognens anden Side Overhofmarskalk von Gram. Bagved kom Garden til Hest. Derefter kom Kronprindsen og Prindsesserne Charlotte Amalia og Lovisa samt Abbedinden til Vallø, Prindsessen af Würtemberg og til Slutningen alle Hoffets Karosser, hver med 6 Heste for. Fra Vesterport igjennem Frederiksberggade, Vimmelskiftet og Østergade til Kongensnytorv paraderede 2 Grenaderbatailloner en hai og derfra langs Holmenskanal til Slottet, stod den kgl. Livgarde tilfods. Da de Kongelige betraadte Slottet løsnedes en Kanonsalut, der gik Volden tre Gange rundt, og under denne Ilddaab, blev Slottet kaldet „Christiansborg“. — Hestgarden rykkede samme Dag ind i den nye Kaserne og Livgarden til Fods besatte Slotholmsvagt. Men Kirken blev først indviet Dagen efter, den 27de November.

Publikum fik ikke umiddelbart Adgang til Slottet, det maatte kun passere over Slotspladsen og Zahlkammerporten — men ikke uden at gaa med Hatten i Haanden — og for at holde al Profani fjærnt, var Facaden ud imod Slotspladsen i nogen Afstand afspærret med Jernlænker imellem en Række Stenbalustre.

Dette stolte Kongesæde stod dog kun ved Magt i 54 Aar, saa udbrød en Ildebrand som lagde den øde. Denne Bygning, hvis klippefaste Grundvold og solide Stenmasser syntes at trodse Tidens fortærende Tand, gik op i Røg i færre Timer, end den havde kostet Aar at opbygge. Den 26de Februar 1794 om Eftermiddagen Kl. 4 brød Ilden ud i Arveprindsens Værelser der laa i femte Etage udad imod Ridebanen ved Kjørestalden,

hvor ovenover nu Hoftheatret er. Det varede kun kort, inden Luerne havde naaet Taget, hvor den blev næret af en Hoben Bjælker, Bredder og andet gammelt Materiale. Henimod Kl. 5 slog Luerne ud af Vinduerne, omtrent Kl. 7 brød den ud af Taget, Kl. 10 naaede de Fløien mod Slotspladsen, Taarnet faldt og noget efter Midnat stod Kirken og Garderkasernen i lys Lue. En skrækkelig Ildmasse væltede sig om til alle Sider, og Slottets Hovedbygning fortæredes saa aldeles, at intet uden de spøgelsesagtige sværtede Mure stode tilbage. Vinden var Sydsydøst; der regnede hele Tiden Ildslokke og gloende Aske ned over det omliggende Kvarter, ganske som ved den sidste Brand, vi har været Vidne til, men der var den Forskjæl, at Brandfaren for Byen dengang var meget større end nu. Høibroplads var paa den Tid et tæt Byggekomplex af Bindingsværks Huse med Trægesimser, Svalegange, Fjelleluger og tjærede Trærender, som idelig maatte beskyttes ved Vand eller dækkes med vaade Presenninger, for ikke at Luerne og Heden skulde foraarsage, at der fængede Ild. Men alle vare virksomme og paafærde. En Mængde Mennesker strømmede til for at frelse Slottet, og Indbyggerne, fra den Høieste til den Ringeste, viste et Mod, en Kjækhed og en Raskhed som var uden Grænser. Iveren drev mange til at vove sig alt for vidt, og tilsidst gjaldt det mere om at redde dyrebare Menneskeliv end at redde Bohave. Adskillige omkom ogsaa i Luerne, medens andre reddede sig alene ved at lade sig fire ned af Touge og Slinger, eller ved at springe fra den ene Afsats til den anden, endtil de tilsidst kom paa Jorden. Mange af Slottets Beboere mistede alt hvad de eiede, og af Slottets Kostbarheder gik meget til Grunde. Kort sagt, Slotsbranden 1794 og Folkets ved den Lejlighed udviste Mod og Snarraadighed

lignede paafaldende Begivenheden ved Slotsbranden forleden.

Grunden til Slotsbranden 1794 angives at være den, at der gik Ild i det Væv af Kakkelovnsrør som i alle Retninger krydsede Slottet. Da Slottet blev bygget, havde Anlægget af disse Rørledninger været overdraget en enkelt Mand, som havde forfattet et Kaart over dem og som senere havde det Hverv, at holde dem rene. Da han døde, arvede hans Søn baade Kaartet og Bestillingen. Men af Sparsommelighedshensyn afskedigede man denne Mand og overdrog Bestillingen til en anden, der gjorde det billigere, men som ikke vidste Rede paa Indretningen. Af den Grund var der adskillige Rør, der laa skjulte, som ikke blev rensede, de fængede Ild og glødedes, saa de foraarsagede at Træværket antændtes og derved opstod den ulyksalige Ild, som saa brat ødelagde Slottet. Landesorgen over Slottets Brand var stor og gav sig Udtryk i patriotiske Handlinger. Kjøbenhavns Borgere greb strax Initiativet til en Nationalsubskription med det Øjemed at gjenopbygge Christiansborg, hvis Mure dengang ligesom nu stode tilbage, og selv Holmens Folk indgik med Ansøgning til Kongen om, at der maatte indholdes 2 Skilling daglig af deres Lønning, som Bidrag til Slottets Gjenopførelse. Ogsaa Godsejere og Landmænd traadte til, men inden man kom til Ende med Indsamlingen indtraf der en anden stor Ulykke, der lagde Beslag paa Nationalhjælpen. Den 5te Juni 1795 udbrød paa Skibsværftet paa Gammelholm en Ildebrand, der bredte sig ud over Byen og lagde en meget stor Del af Hovedstaden i Aske. De, der ved denne Brand vare blevne husvilde, tyede først ud paa Landet, men hen ad Efteraaret kom de tilbage og opslog Bræddehytter, tæk-

kede med Græstørv paa de offentlige Pladser. Paa Slostpladsen blev opført en hel lille By af Bræddeskure tækkede med Tegltag, til Boutikker for de brandlidte Handlende. Disse Hytter vare grupperede i Gader, der bare de afbrændte Gaders Navne. Det var et rørende Syn naar man fra Grusdyngerne i de nedbrændte Gader, Høibrostræde og Store Færgestræde, som havde dækket nuværende Høibroplads, saa hen over Terrainet. Hin Side Høibro saa man den improviserede By under det ruinerede Slots nøgne trodsende Mure, medens man til den anden Side, midt blandt de sorte Grusdynger saa de ikke mindre sørgelige Rester af den ærværdige Nicolai Kirke rage op. Men selv i Kjældervinduernes Fordybninger paa det afbrændte Slot havde de Brandlidte opslaaet deres Boliger, dækket mod Regn og Slud af Brædder og Halm. Derinde i Ruinerne levede flere Hundrede Familier i lang Tid. Interimsbyen blev afbrudt 1799 efter en Raadstueplakats Bydende af 11te Marts, men Beboerne i Slottet blev i deres „Svalereder“, som de kaldtes, endnu en rum Tid. De havde ikke noget andet Hjem, og man nænnede ikke at drive dem ud.

Siden efter kom Ufred og andre Ulykker, som hæmmede Handel og Vandel og bragte mange velstaaende Folk i Armod og Elendighed. Der blev Krig; Byen blev bombarderet, hvorved en stor Del af den ødelagdes; Man frarøvede os Flaaden — saa mistede vi Norge og Statskassen blev bankerot. I al den Tid havde Slottet ligget i Ruiner. Nogle mente vel at det nok burde opføres igjen, men i en anden Form og til andet Brug. Men Nationen i sin Helhed var af en anden Mening; den vilde, at det skulde være en Kongeborg igjen, og den sejrede. Ikke saasart havde vi Fred, førend

Arbejdet, trods de uheldige Pengeforhold blev begyndt og allerede 1828 stod Slottet saavidt gjenopført, at Frederik den Syvende som ung Prinds kunde holde Bryllup der med Kong Frederik den Sjettes Datter, Vilhelmine Marie, efter at han to Aar i Forvejen var bleven konfirmeret i den allerede dengang efter Branden gjenopførte og paany indviede Slotskirke. Kun Slotsspiret manglede, det havde man for Øjeblikket ikke Anledning til at opføre, man byggede en Interimskolonade istedet.

Ogsaa Garderkasernen blev gjenopført, den blev længe brugt til Kaserne for Artilleriets beredne Mandskab, der ogsaa benyttede nogle Stalde i Slottet, medens Ridebanen tjente til Exerccerplads. Men da saa Thorvaldsen i Aaret 1838 kom tilbage til sit Fædreland, blev denne Kaserne ved Hjælp af en Nationalsubskription i Aarene 1839 til 47 ombygget til et Museum, der skulde rumme hans Kunstkatte og tilsidst ogsaa hans jordiske Rester. Senere brugtes Slottet ofte til Hoffesters Afholdelse, medens Hoffet ellers havde valgt sig Amalienborg til Bolig. Men da Frederik den Syvende kom paa Tronen, valgte han Christiansborg Slot, som han særlig elskede, til Residents og der gav han ogsaa gjæstfri Rigsdagen Sæde ved sin Side.

Skjæbnen har villet, at Slottet heller ikke denne Gang skulde staa uskadt mere end saare lidt over et halvt Aarhundrede. Vi have med Sorg maattet se Ilden atter bryde ud næsten paa samme Sted som sidst, for igjen at ødelægge denne Kongens og Folkets Stolthed i faa Timer, næsten i et og alt ganske som for 90 Aar

siden. Nu staar de der da igjen, disse sodede Rester af den mægtige Kongeborg, som fra sin ringe Begyndelse voxede op med Byen under onde og gode Dage. I samfulde 700 Aar har de delt Skjæbne og begge voxede de lige frodige, indtil Absalons Taarn omsider blev et verdensberømt Slot og den lille Fiskerby den fredede i Opvæxten en folkerig og glimrende Hovedstad. Er det da underligt at dette Slot var alles Stolthed? Den fælles Historie bærer paa mange stolte Erindringer om glimrende Fædrelandsbedrifter, udførte i skøn Endrægtighed mellem Konge og Folk. Det var i den Rede, Frederik den Tredie hellere vilde dø, end forlade sit betrængte Folk, hvorfor Borgerne ogsaa forsvarede den med et Heltomod, som hele Verden talte om. Og nu i sin nye Skikkelse, var det det Sted hvor Frederik den Syvende to Hundrede Aar derefter beredvillig gav Afkald paa Enevælden, for ved Frihedens Goder at berede Folket Lykke, og hvor han saa symbolsk satte Folkets Mænd til Høisæde hos sig.

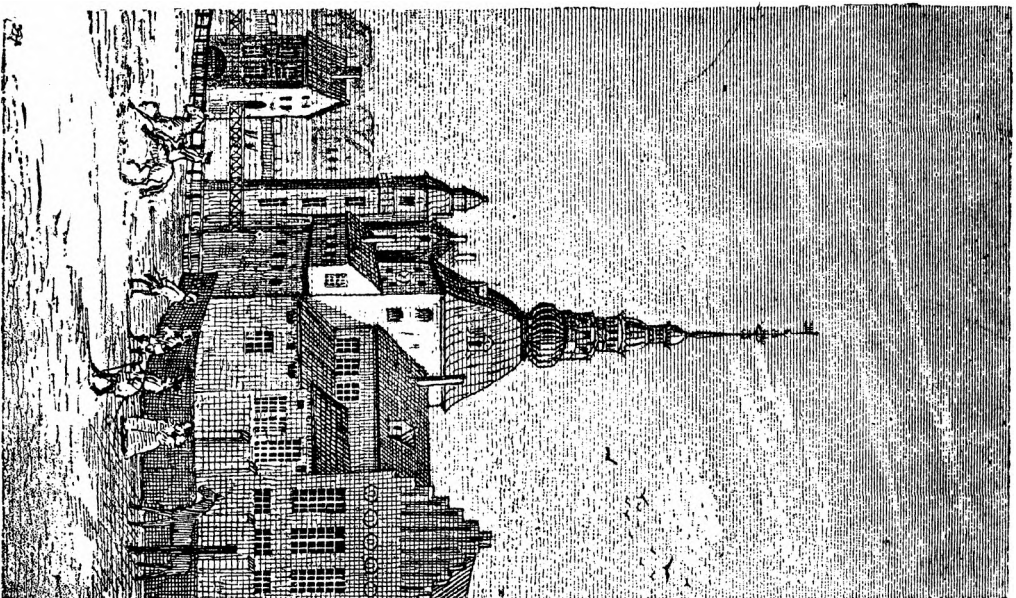
Med Sorg og Vemod maatte Folket da atter være Vidne til, at Luerne ødelagte dets stolte Kongeborg; den Borg hvor vi saa ofte saa Landets udmærkede Mænd festlig samlede omkring Kongefamilien og hvor nu fornylig Videnskabsmænd fra alle Jordens Egne nød en kongelig Gjæstfrihed, som hele Verden beundrede. Skulde denne Borg, hvis Historie fra Arildstid gjemmer saa mange stolte Minder fra Folkets onde som fra dets gode Dage, da ikke reise sig igjen? Skulde vor Slægt være saa frafalden fra Fædrene at det vilde se dette Nationalminde for bestandigt jævnet med Jorden? Den Tanke maa ikke faa Rum. Der rører sig allerede i Folket et Liv, der borger for, at Folkevillien nu som efter sidste Brand vil have sin Kongeborg igjen, hvor danske Mænd

paany kan samles i festlig Glæde omkring deres Konge, der trofast med sit hele Hus i Medgang og Modgang lever og føler med Nationen. Kjender man det danske Folk ret, saa vil der snart fra det hele Land, fra Fattig og Rig strømme Penge ind til paa ny at bygge Kongeborgen op for, og inden lang Tid vil sikkert „Christiansborg“ kneise igjen paa den historiske lille Ø ved Gammelstrand.

Kjøbenhavns Slot 1587.
Sét fra Christianshavn.

Kjøbenhavns Slot under Fr. III.

Københavns Slot 1728.

Christiansborg Slots Brand 1794.

Christiansborg Slots Brand 1884.